

Berlin9: az Open Access konferenciasorozat 2011. évi ülése

Az Open Access (OA), a nyílt hozzáférés mozgalma tíz évvel ezelőtt, 2002-ben a Budapesti Manifesztummal vette kezdetét. A következő évben, 2003 októberében a *Max Planck Intézet* és az *Európai Kulturális Örökség* projekt által finanszírozott berlini konferencia már a kibontakozás első állomása. Az ülésen elfogadott *Berlini Deklaráció* támogatja a kutatási eredmények nyílt közzétételét és újrafelhasználását a tudomány tempójának fokozása érdekében. Berlin óta a tudományos publikálásban az OA lassú, de permanens forradalma zajlik: máig 330 intézmény írta alá a Berlini Deklarációt. A minden évben megrendezett Berlin-konferencia helyszíne 2011-ben első alkalommal volt az Egyesült Államokban. A *Berlin9* elnevezésű kétnapos, 2011. november 9–10-én a *Howard Hughes Orvosi Intézetben* (Bethesda, Maryland) tartott ülésszak szponzorai között található az *InTech OA-kiadó*, az *Amerikai Kutatókönyvtárak Egyesülete (ARL)*, a *Woods Hole Marine Biological Laboratory*, a *Nemzeti Humánkutatói Alap (NEH)*, európai intézmények közül a *Max Planck Intézet* és a nyílt hozzáférés egyik elindítója, a *Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition (SPARC)*.

A Berlin9 konferencia fő témája a tudásmegosztás hatása volt. A hatás volt a kulcsszó – és nem az ideológia: a 260 résztvevő ezúttal nem a kiadókat szapult, akik a tudományt úgymond fizetőfalak mögött tartják. (Az ülésen a kereskedelmi kiadók is képviseltették magukat.) Középpontba inkább azt állították, hogy a kutatás áldásait mind a társadalom- és humán, mind a természettudományok területén gyorsan és térítésmentesen kell a tudósok, diákok, újtók és a széles közönség kezébe adni. Vizsgálni kell, hogyan tud az OA új lehetőségekkel szolgálni egyrészt az üzleti szféra, másrészt a kutatói közösség számára. Már nem ideológiáról beszélünk többé, inkább „arról van szó, hogyan teremtsük meg a legjobb, leghatékonyabb mechanizmusokat, hogy a kutatás eljusson azokhoz, akiknek szüksége van rá” – mondta *Cameron Neylon* brit biofizikus. Az *Arizonai Állami Egyetem*

elnöke, *Michael Crow* szerint a tervezésben rejlik a megoldás. Egy ideális világban a tudás olyan egyenletesen van elosztva, mint a napsugár, tehát az egyetemeket újra kell tervezni, hogy ne elszigetelten, magukban dolgozzanak. *Harold E. Varmus*, a nemzeti rákkutató intézet igazgatója a tudományos publikálás gyakorlatának megreformálása mellett érvelt. Még azok a tudósok is, akik hisznek az OA előnyeiben, gyakran késlekednek a mozgalomhoz való csatlakozással, mivel féltik a karrierjüket. Ezek a karrierok azonban a Nobel-díjas tudós szerint a publikációs gyakorlat hamis normáira épülnek. „A folyóiratcikk továbbra is a legfontosabb hordozója a tudományos eredmény közönséghez való eljuttatásának, de az OA olyan lehetőségeket is rejt, amelyek meghaladják a hagyományos cikk kereteit.” A tudomány avuló kultúrájának megváltoztatását a kiértékelési mechanizmus megújításával érdemes kezdeni. A tudományban elterjedt jutalmazási szisztéma újragondolását is szorgalmazták a tudósok. Értékelni és díjazni kell azokat a tevékenységeket is, amelyek a cikkíráson túl vannak, például az adatgondozás (data curation) és a metaadat-előállítás.

A nyílt hozzáférés elsődleges küzdőtere a természettudomány: a Berlin9 konferencia azonban a humán tudományokkal is bővített keretek között foglalkozott. (A humaniorák legnagyobb állami szponzora az USA-ban a *National Endowment for the Humanities (NEH)* – mint már említettük – anyagilag támogatta a rendezvényt.) Több előadó arra buzdította a kutatókat, hogy határozottabban álljanak ki a változás mellett. *Michael Carroll*, az *American University* szellemi tulajdonnal foglalkozó programjának vezetője szerint a kutatóknak ragaszkodniuk kell ahhoz, hogy a kiadókkal megkötött publikálási szerződésükben szerepeljen az OA engedély.

Egy példa arra, hogyan tud egy intézmény gyors változást indukálni, épp a kutatói világon kívülről érkezik. 2010-ben a *Világbank* elindította az Open Data c. projektjét, amelyben pénzügyi adatainak

zömét nyilvánossá tette. A bank tervei szerint csaknem minden kiadványt, jelentést egy *Open Knowledge Repository* elnevezésű adattárban fognak elhelyezni, amelyhez Creative Commons jellegű, a szerzőséget feltüntető licencet kapcsolnak. Ez nagy váltás egy olyan szervezetben, amely még 2005-ben is a nyomtatott anyagok kutatás-megosztási modelljét propagálta. Ma az elektronikus publikálás és az open access ösztönzése a cél a World Banknél.

Az ülészakon téma volt a nyílt oktatás is, jelesül ezen a téren az Open Accessre háruló feladatsor. *Laura Czerniewicz*, a *Fokvárosi Egyetem* Open UCT programjának igazgatója arról beszélt, hogy mennyire nehéz a dél-afrikai diákoknak tanköny-

veket szerezni, és hozzáférni más, a tanuláshoz elengedhetetlenül szükséges forrásokhoz. A nyílt oktatási források (*Open Education Resources* = *OER*) létfontosságúak, különösen ott, ahol a diákok nagy része csak mobiltelefonon keresztül tud csatlakozni az internethez.

/HOWARD, Jennifer: At Open-Access meeting, advocates emphasize the impact of sharing knowledge. = The Chronicle of Higher Education, 2011. november 11.

<http://chronicle.com/blogs/wiredcampus/at-open-access-meeting-advocates-emphasize-the-impact-of-sharing-knowledge/34226/>

(Bánhegyi Zsolt)

There are easier ways of finding what you are looking for!

At minesoft we can help!

PatBase is created by professional patent searchers for professional patent searchers

Over 15,000 users worldwide

Used by a range of IP professionals including:
corporate IP departments, patent attorneys, information specialists, patent analysts, licensing, R&D

Search across a comprehensive coverage:
40m patent families
25m Full-Text records
8.7m Asian Full-Text records with translations

MineLight Ltd
Web: www.minelight.eu
Tel: +36 30 954 9580
Tel: +36 1 386 8830
Email: info@minelight.eu
www.minesoft.com

PatBase has been developed in partnership with RWS Group